

**NAŠ JEZIK U PRAKSI, INSTITUT ZA JEZIK I KNJIŽEVNOST
U SARAJEVU, PRIRUČNICI, 2, 1979.**

Pisanje je očajnička borba za tačnu reč, uporno i mučno probijanje do tačnog, što tačnijeg imenovanja stvari, doživljaja, odnosa, stanja. Kao i u svakom drugom poslu, i ovde najlakše dolaze pogrešna rešenja, netačnosti i proizvoljnosti... A kad pomislim na zavičaj, meni najpre na um dođe jezik. Zbog jezika ga i volim. Jezik je, da tako kažem, prirodna lepota mog rodnog kraja. Trudim se da mu služim po meri svoga dara. Hteo bih da ga budem dostojan. Sačuvati ga, naročito danas, znači dušu narodu sačuvati.

M. Danojlić

Naša sredina je dobila još jedan jezički savjetnik, knjigu koja će dobro doći svima onima koji teže njegovanju svoga jezičkog izraza. Knjiga »Naš jezik u praksi« nastala je kao rezultat potrebe objašnjavanja i razjašnjavanja onih jezičkih pitanja koja se nameću u svakodnevnoj jezičkoj praksi (primjena osnovnih principa književnojezičke politike u našoj sredini, pravopisna problematika, upotreba stranih riječi, te fonetska, morfološka, sintaksička i semantička pitanja). To je, u stvari, izbor članaka koji su objavljivani u rubrici »Naš jezik« u »Oslobođenju« od 22. marta 1975. do 25. marta 1979. »U te četiri godine ova rubrika bila je javna tribina na kojoj se raspravljalo o svim otvorenim pitanjima našeg savremenog standardnog jezika, objašnjavao smisao i značaj naše književnojezičke politike, davali odgovori i savjeti u vezi s problemima koje je nametala živa jezička praksa« (iz Predgovora).

Ovaj jezički savjetnik u jednom je pogledu specifičan. Uobičajeno je da jezičke savjetnike piše jedan autor. U ovom slučaju nije tako. Radi se o knjizi u kojoj se pojavljuje dvadeset i šest

autora — lingvisti različitih po svojim interesovanjima i djelatnostima. Ova činjenica je značajna iz nekoliko razloga. Prije svega, ne može biti govora o tome da se rješenja problemâ nude iz pera jednog stručnjaka. O problemima iz jedne tematske oblasti govori više jezičkih stručnjaka pa je moguće da dođe i do ukrštanja njihovih mišljenja. To je, svakako, pozitivno. Međutim, postoje i neke slabe strane ovakve knjige. Prvo, pojavljuju se neujednačenosti različitog karaktera. Na primjer, autori prilikom pisanja tekstova nemaju jednak odnos prema dostignućima u lingvistici. Neki od njih vode više računa o čitaocima kojima je namijenjena ova knjiga pa prema njima i prilagođavaju svoja kazivanja. Drugi ponekad zaboravljaju da se radi o jezičkom savjetniku pa popularni način pisanja zamjenjuju suhoparnim. Naravno, sve se ovo nije moglo uvijek sasvim otkloniti. Priređivači su, međutim, tu činjenicu imali u vidu i može se reći da su dosta uspješno komponovali poglavlja knjige.

Prvi tematski krug problema odnosi se na književnojezičku politiku u našoj sredini. Ova tematika je stalno aktuelna i ne može se zaobilaziti u knjigama ovakve vrste. Istina je da se o osnovnim principima književnojezičke politike može upoznati i iz drugih publikacija. Zato se u ovoj knjizi čitaoci i ne upoznaju sa poznatim dokumentima o književnojezičkoj politici, nego se u člancima objašnjavaju principi književnojezičke politike i odgovara na pojedina pitanja u vezi sa njom.

Drugo poglavlje posvećeno je upotrebi stranih riječi i konstrukcija u našem jeziku. U vrijeme naučno-tehničke revolucije nije moguće postaviti takve granice koje bi mogle sasvim zaštititi jedan jezik od stranih riječi. Naprotiv, naučno-tehnička revolucija uslovljava povećavanje internacionalizama u jezicima, pa i u srpskohrvatskom. Broj internacionalizama posebno se povećava u oblasti terminologije. Za autore članaka posvećenih ovim pitanjima može se reći da nisu strogi puristi. U nekim slučajevima jezički stručnjaci prihvataju strane riječi kao već odomaćene i daju savjete kako da se one uklope u strukturu srpskohrvatskog standardnog jezika. U drugim slučajevima oni se zalažu za domaće riječi — tamo gdje strane zaista nemaju nikakvo opravdanje.

I ovo je prilika da se istakne činjenica da jezički stručnjaci najčešće intervenišu kasno. Intervenišu, naime, onda kad neka strana riječ već uveliko postane prisutna u našem jeziku. Naravno, ne može se govoriti o inerciji naših lingvista. Radi se o tome da strane riječi ulaze sa stranom robom, modom, kulturom. Kod nas još nije uobičajeno da se neko obraća jezičkim stručnjacima za savjet o tome kako da novi proizvod nazove u srpskohrvatskom jeziku. Umjesto da jezički stručnjaci pomognu da se svaka strana riječ adekvatno prevede na srpskohrvatski jezik, oni se obično nađu u prilici da govore o nepotrebnoj upotrebi neke strane riječi — kad se ta riječ više ne može vratiti preko granice.

Najveći broj članaka u ovoj knjizi odnosi se na pitanja iz prapopisne problematike. U stvari, u praksi se i susreće najviše pro-

blema u vezi sa primjenom pravopisnih odredbi. Zbog toga je i bilo nužno ukazati na greške koje se često javljaju u sredstvima informisanja i drugim medijima koji utiču na jezički ukus masa.

Jednu »pojednost« treba ovdje istaći. U vrijeme intenzivne saradnje naše zemlje sa drugim zemljama pojavljuju se u našim sredstvima informisanja nova imena ličnosti i mjesta. U pojedinim priložima lingvisti predlažu kako da se pišu ta imena u našem jeziku. Tako oni ovim člancima pomažu da se u našoj pisanoj i govornoj riječi ustale pravilni likovi imena iz raznih jezika.

Kad je riječ o tekstovima iz ove problematike, važno je naglasiti da se autori u razmatranju pitanja iz te oblasti pridržavaju proklamovanih principa književnojezičke politike. Rješenja se nalaze u okviru postojeće pravopisne norme. Njihov odnos prema važećoj pravopisnoj normi naročito je ilustrativan kad se osvrću na slučajeve gdje praksa odstupa od norme. U tim slučajevima jezički stručnjaci ponekad vide i razloge za rješenja koja nisu u skladu sa pravopisnom normom. Međutim, oni jasno ističu da se, uz sve ove razloge, jezička praksa mora pridržavati važeće pravopisne norme. Korekcije se mogu donositi tek kad se provede normalna procedura mijenjanja pravopisnih pravila; do tada su usvojena pravopisna pravila za sve obavezna.

Posebno želimo istaći da je u ovoj knjizi jedno poglavlje posvećeno sintaksičkoj problematici. Naime, kod nas se najmanje pažnje posvećuje jezičkoj pravilnosti u ovoj oblasti. Razlog tome je, prije svega, činjenica da i u lingvističkoj nauci mnoga sintaksička pitanja nisu još razjašnjena. Zato se u ovoj oblasti i greške manje uočavaju, a i rješenje problema i davanje savjeta ovdje su složenija.

Potrebno je nešto reći i o problemima koji se nameću pred autore ovakvih knjiga. Prije svega, potrebno je istaći pitanje čitalaca. Problemi u vezi sa književnojezičkom normom nameću se čitaocima različitog nivoa obrazovanja i jezičke kulture. Prilikom pisanja o tim problemima autor mora da vodi računa o tome i da tekst prilagođava širokom auditoriju. Naravno, to nije uvijek ni jednostavno ni lako. Pisanje o nekim problemima skopčano je i sa posebnim poteškoćama. Radi se o tome da ni u naučnoj literaturi nema tekstova o tim problemima ili su mišljenja još u fazi usaglašavanja. Kad je riječ o naučnoj i stručnoj literaturi, treba naglasiti da ni kod svih autora nije jednak odnos prema njoj. Radi se, naravno, o različitoj informisanosti o problemima o kojim se piše. Otuda se pored metodoloških neujednačenosti pojavljuju i sadržajne neujednačenosti. Ali, to bitno ne utiče na vnijednost knjige u cjelini.

Na kraju, treba reći da ovaj jezički savjetnik predstavlja značajan doprinos naporima koji se u našoj sredini ulažu da se najšira javnost upozna sa principima književnojezičke politike i sa standardnojezičkom normom srpskohrvatskog jezika. Posebno će pomoći lektorima i drugim stručnjacima koji su zaduženi za njegovanje jezičkog izraza i podizanje jezičke kulture u našoj sredini.

Sreto Tanasić